

УДК 336.113

Стійкість фінансової системи України як передумова євроінтеграції

Олена Вікторівна Герасименко,
заступник завідувача кафедри економіки, менеджменту
та державного управління з наукової роботи
Львівської державної фінансової академії,
кандидат економічних наук, доцент

Анотація. Обґрунтовано, що стійкість фінансової системи України є передумовою її євроінтеграції. Визначено сутності поняття стійкості в умовах входження України в європейський економічний простір. Розглянуто принципи дії елементів стійкості та збалансованості окремо взятої системи.

Ключові слова: стійкість, фінансова система, збалансованість, євроінтеграція.

Постановка проблеми. З огляду на загальносвітові процеси трансформації поділ держав за ознаками належності до тих чи інших співдружностей, а також зважаючи на інші глобальні фактори впливу на фінансову систему держави, кожна країна обирає власний вектор взаємин на світових ринках. Але на світових ринках мало бажаючих стикнутися із нестійкою економікою, невизначеним політичним курсом, розбалансованою фінансовою системою тощо. Тобто в умовах входження України в європейський економічний простір виникає необхідність забезпечення довгострокової стійкості її фінансової системи, а також урегулювання міжтериторіальних зв'язків з кінцевою метою зміцнення держави в економічному плані в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед небагатьох науковців, які вирішували проблеми визначення і впорядкування фінансової системи, слід згадати Ю. Архангельського [1], О. Кириченка [2], М. Крупку [3], І. Луніну [4], В. Писаренка [5], С. Ячевську [6]. Натомість до питань стійкості у своїх працях зверталися, зокрема, такі науковці, як С. Єрмаков [7], М. Павловський [8; 9], Т. Путята [9] та І. Усков [10].

Утім комплексний підхід до стійкості фінансової системи як однієї з передумов євроінтеграції практично не розглядався. Саме цей напрям досліджень і є предметом розгляду статті.

Мета і завдання статті. Мета статті полягає в обґрунтуванні того, що стійкість фінансової системи України є передумовою її євроінтеграції. Головними завданнями є визначення сутності поняття стійкості в умовах входження України в європейський економічний простір і розгляд принципів дії елементів стійкості та збалансованості окремо взятої системи.

Виклад основного матеріалу. Поняття стійкості є фундаментальним, без нього неможливо реалізувати стан економічного зростання та прогресивного розвитку суспільства. Це поняття стало широко використовуватися в науковій літературі гуманітарної сфери (з економіки та розвитку суспільства) лише в кінці ХХ століття. Тим часом у технічній сфері воно стало широкоживаним наприкінці ХІХ століття, після того як науковець О. Ляпунов дав визначення стійкості та сформулював свої теореми про стійкість і нестійкість технічної системи [9].

На даний час термін «стійкість» широко застосовується в таких поняттях, як стійкість фінансової системи [11], стійкість структури промисловості, суспільство стійкого зростання [12], фізична стійкість матеріального виробництва [12] тощо. Але, на жаль, лише в небагатьох роботах чітко сформульовано необхідні умови стійкості та необхідні й достатні умови нестійкості розвитку як суспільства в цілому, так і його окремих елементів.

Додатково, перед тим як навести визначення стійкості економічної системи, зазначимо, що економічна система – це взаємодія п'яти основних сфер: власного виробництва, фінансової системи, системи управління, соціальної та економічної сфери і залежить від множини факторів – інфляції, безробіття, приросту виробництва, рівня бюджетного дефіциту, торговельного і платіжного балансів, процентних ставок, національних заощаджень тощо.

У термінах множин і простору стану вводять два поняття: множини початкового стану економічної системи і множини кінцевого (заданого) стану економіки.

Отже, стійка економічна система – та система, перехід якої від початкового стану до заданого стану зростання відбувається таким чином, що жоден із множини її чинників (інфляція, приріст виробництва, безробіття тощо) не виходить за допустимі межі на заданій траєкторії зміни стану економічної системи, що веде до економічного зростання.

Поряд із цим, у літературних джерелах подається спрощене поняття суспільства стійкого зростання: «Суспільство стійкого зростання – це суспільство, настільки передбачуване і гнучке, що воно може нормально функціонувати протягом багатьох поколінь, не підриваючи системи свого матеріального і соціального забезпечення» [12, с. 593].

Задля наочності поняття стійкості можна відобразити за допомогою відповідної схеми (рис. 1).

Як видно з рис. 1, стійкість характеризується здатністю системи повертатися до свого початкового стану співвідношення позитивних і негативних факторів впливу із плином часу. Тут розглянуто спрощений варіант, за якого система є як стійкою, так і збалансованою (через відповідність впливів позитивних і негативних факторів на неї вищезазначені впливи прирівняно

до нульових). Ця ж ситуація спостерігалася б за умови розташування точки стійкості системи на одній із медіан будь-якої чверті позитивних і негативних факторів.

А в разі будь-якого іншого розташування точки стійкості система вважалась би стійкою за наявності позитивного або негативного розбалансування.

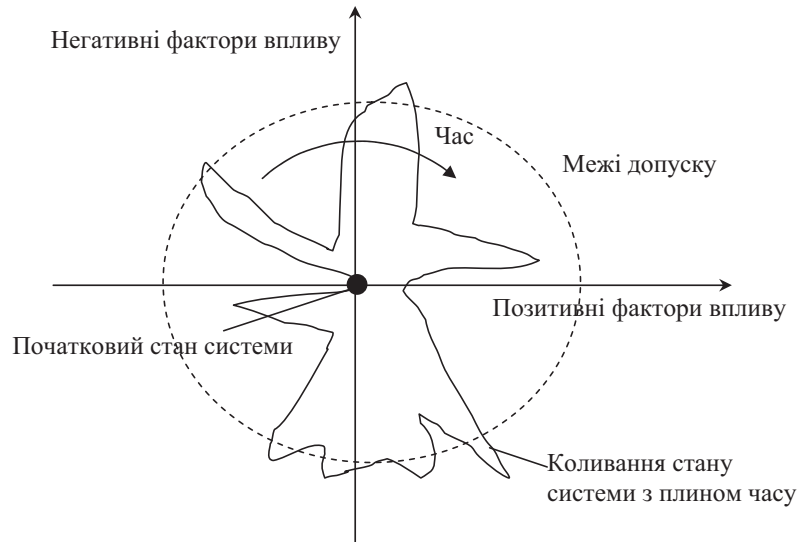

Рис. 1. Схематичне відображення принципу дії елементу стійкості окремо взятої системи (авторська розробка)

Щодо дії елементу збалансованості, схематично представленого на рис. 2, то тут, на відміну від попередньої схеми, відбувається зміна стану системи із

плином часу. І головною метою в цьому разі є пошук шляхів урівноваження впливів позитивних і негативних факторів на досліджувану систему.

Рис. 2. Схематичне відображення принципу дії елементу збалансованості окремо взятої системи (авторська розробка)

Також треба зважати на те, що поряд із поняттям «збалансованість» існує його прямиий антипод, тобто «дисбаланс», що більш наглядно підтверджує необхідність проведення заходів для приведення системи до рівноважного стану.

Дисбаланс як щось недосконале наявний із самого зародження суспільства, оскільки навіть за постійного відслідковування негативних тенденцій в ідеально збалансованому середовищі будь-який (на перший погляд незначний) фактор впливу може суттєво порушити стан рівноваги, тобто призведе до дисбалансу. Звичайно, можна висловлювати думку про те,

що балансування середовища (зокрема, фінансової системи, території) є зайвим, непотрібним – урешті-решт, вплив позитивних і негативних факторів урівноважиться, а тимчасове розбалансування, від якого все одно повністю не захиститися, нікому не зашкодить, а лише додатково стимулюватиме розвиток певної території.

Проте це далеко не так. Самозбалансування можливе лише за мінімального (або ж нульового) впливу держави на свої фінансові процеси, а це у принципі є неможливим через існування зовнішнього впливу та необхідність виконання певних функцій державою

(хоча б через потребу виправдання свого існування). Особливо гостро це питання звучить в умовах євроінтеграції, коли до впливу державних органів України додається певний вплив міжнародних організацій, держав-сусідів тощо. Певною мірою самобалансування відбувається в довгостроковому періоді, проте час, потрібний для повного врівноваження системи, без додаткових заходів, виміряти надзвичайно важко, майже неможливо, і тому подібне очікування «кращих часів» спокійно можна вважати безпідставним.

При цьому ідеального збалансування (як і абсолютного дисбалансу) досягнути практично неможливо, і через це треба говорити не про досягнення збалансованості як такої, а скоріше про максимальний рівень рівноваги фінансової системи (чи мінімальне розбалансування).

Звернімо увагу на відносну недоцільність і невисоку ефективність балансування в умовах становлення економічного розвитку країни, що розглядається. Оскільки сама збалансованість повинна бути притаманною країнам із визначеним рівнем розвитку, врегульованими економічними, політичними і соціальними відносинами в суспільстві та використовуватися з метою мінімізації можливих зрушень останніх, а також швидкого відновлення рівноважного стану.

Фраза: «країна перебуває в рівноважному стані», на жаль, нічого не говорить про рівень її (країни) розвитку (або ж про так звані «рівень збалансованості» – відносний показник, за допомогою якого вимірюється ступінь збалансованості досліджуваної території на даний момент чи за період часу), оскільки навіть у державі з низьким рівнем розвитку фінансової

системи можуть бути чітко врегульованими всі наявні відносини, причому фінансова система такої держави вважається збалансованою (або ж близькою до балансу), хоча закономірно, що рівень її розвитку змушує бажати кращого.

Подібна ситуація може скластися й у високорозвинутій сучасній державі, яка, вмільо використовуючи усі наявні важелі регулювання, поступово виходить на вищий щабель розвитку, значно не порушуючи рівноважного стану. Отже, у такому разі «зовні» (тобто маючи лише статистичні дані й нічого не знаючи про конкретну країну) досліджувана держава перебуває в довгостроковому балансі, а про підвищення (чи зниження) рівня її економічного розвитку за допомогою цього методу сказати неможливо.

Висновки. Отже, фундаментальним механізмом, який є необхідною умовою переходу до стану економічного зростання, а також забезпечення умов національної безпеки в усіх сферах і національних інтересів України в умовах євроінтеграції, є стійкість фінансової системи як складова загальноекономічної стійкості, яка забезпечується, перш за все, цілеспрямованим системним державним регулюванням економіки.

Поняття стійкості та збалансованості не є тотожними, а навіть суперечать одне одному. Зокрема, стійкість можлива за наявності дисбалансу територіальної фінансової системи, а збалансованість можливо досягнути в результаті порушення стійкості. ТанDEM цих понять можливий скоріш як короткотерміновий частковий випадок, а не як закономірність.

Перспективами дальших досліджень є пошук шляхів забезпечення довгострокової стійкості в умовах економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Архангельський Ю. Про необхідність державного планування ринкової економіки / Ю. Архангельський // Економіка України. – 2004. – № 3. – С. 47–52.
2. Фінансово-економічні механізми інноваційно-інвестиційного розвитку України : монографія / [О. А. Кириченко, С. А. Єрохін, О. В. Герасименко та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. О. А. Кириченка. – К. : Національна академія управління, 2008. – 252 с.
3. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України / М. І. Крупка. – Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. – 608 с.
4. Луніна І. О. Проблеми й перспективи розвитку системи державних фінансів в Україні / І. О. Луніна // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С. 3–12.
5. Писаренко В. Правові аспекти формування фінансової системи місцевого самоврядування в Україні в контексті застосування міжнародних та європейських стандартів і врахування зарубіжного досвіду / В. Писаренко // Право України. – 2009. – № 11. – С. 207–211.
6. Ячевская С. В. Генезис и эволюция управления финансами в России / С. В. Ячевская // Право и управление. XXI век : науч.-правовое публицист. изд. / ВАК М-ва образования и науки РФ : МГИМО(У) МИД РФ. – М., 2009. – № 3. – С. 56–59.
7. Ермаков С. Л. Финансовая устойчивость банковской системы – макроэкономический аспект / С. Л. Ермаков // Право и управление. XXI век : науч.-правовое публицист. изд. / ВАК М-ва образования и науки РФ : МГИМО(У) МИД РФ. – М., 2009. – № 1. – С. 58–64.
8. Павловський М. А. Макроекономіка перехідного періоду: український контекст / М. А. Павловський. – К. : Техніка, 1999. – 336 с.
9. Павловский М. А. Теоретическая механика / М. А. Павловский, Т. В. Путята. – К. : Вища шк., 1985. – 328 с.
10. Усков И. В. Сущность и методология оценки финансовой устойчивости местных бюджетов в Украине / И. В. Усков // Економіка та держава. – 2011. – № 5. – С. 29–32.

11. Экономическая безопасность. Производство – финансы – банки / под ред. В. К. Сенчагова. – М. : ЗАО «Финстатинформ», 1998. – 621 с.
12. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Academia, 1999. – 640 с.

Summary. It is proved, that of Ukraine financial systems firmness is a precondition of its european integration. The essence of concept of firmness in the conditions of Ukraine occurrence in the European economic space is defined. Principles of separately taken system firmness and balancing elements action are considered.

Keywords: firmness, financial system, balancing, euro integration.